

Wstęp (Magdalena Jankosz)

Trzy terminy pojawiające się w tytule tej książki – Kościół, polityka i język – budzą na ogół wiele kontrowersji. Jeszcze więcej kontrowersji wywołuje zestawienie ze sobą tych pojęć. Czy Kościół powinien wypowiadać się na temat polityki? Jeśli tak, to za pomocą jakiego języka ma o polityce mówić? Czy politycy powinni zabierać głos z ambony? Jaki język jest właściwy, by mówić o sferze sacrum? Jak mówić, aby homilia nie była nudna? Czy podczas kazania można opowiadać dowcipy? Dlaczego język religijny wydaje się często niedostosowany do realiów naszego życia? Czy w homilii jest miejsce na język reklamy? Czy język potoczny, nawet w tak skrajnej postaci jak wulgaryzmy, może wkraczać na ambonę? Czy słowa „msza święta” zapisywać małymi, czy wielkimi literami? To tylko niektóre z pytań, które mogą się pojawiać w kontekście Kościoła, polityki i języka.

Ksiądz Profesor Wiesław Przyczyna w kolejnych rozmowach pokazuje czytelnikowi, jak można ze spokojem, erudycją, humorem i prostotą spróbować znaleźć odpowiedzi na te pytania. Co istotne, Ksiądz Profesor dobrze wie, o czym mówi, i zna się na tym. Korzystając ze swojego ogromnego doświadczenia bycia wykładowcą akademickim, naukowcem i homilistą, dzieli się zarówno wiedzą, jak i swoimi opiniami. Ponieważ rozmowy zebrane w książce przeprowadzone były w ciągu ponad trzydziestu lat (od 1993 r. do 2024 r.), czytelnik ma możliwość obserwować, jak ten światopogląd ewoluował, co się w nim zmieniło, a którym przekonaniom Ksiądz Profesor pozostał wierny bez względu na upływ czasu.

W świecie, w którym coraz częściej mamy do czynienia z zabieraniem publicznie głosu na różne tematy przez osoby, które nie mają odpowiednich kompetencji, dobrze jest przeczytać, co o języku religijnym mówi wieloletni przewodniczący Zespołu Języka Religijnego Rady Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk i Komisji Języka Religijnego przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów UNESCO, jakich porad dotyczących wygłaszania homilii udziela pomysłodawca i kierownik Studium Homiletycznego Papieskiej Akademii Teologicznej (obecnie UPJPII) i współtwórca Podyplomowego Studium Retoryki Uniwersytetu Jagiellońskiego, jaki model komunikacji w odniesieniu do religii zaleca kierownik Katedry Komunikacji Religijnej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Jeśli chodzi o kompetencje dotyczące wypowiadania się na temat polityki, Ksiądz Profesor, pomysłodawca i współautor książki *Polityka na ambonie*, nie wykracza poza te, które wynikają z bycia obywatelem zainteresowanym losami swojego kraju, i zaznacza, że dzieli się opiniami, z którymi nie każdy musi się zgadzać.

W prezentowanym tomie znajdują się też wypowiedzi, które rozszerzają tytułowe zagadnienia o inne konteksty. Ksiądz Profesor był duszpasterzem bezdomnych, wie zatem sporo na temat tego środowiska. Jako badacz różnych aspektów komunikacji, także komunikacji wizualnej, rozmawia o tym, jakie znaczenie ma strój osób duchownych, dlaczego można go analizować w kategoriach komunikacyjnych. Wykorzystując swoje doświadczenia wykładowcy na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym, tłumaczy też, jakim językiem powinien posługiwać się lekarz w kontakcie z pacjentem.

Wśród zebranych rozmów znajdują się również takie, w których oprócz Księdza Profesora na pytania dziennikarzy odpowiadają inne osoby: o. Gerard Siwek i kard. Grzegorz Ryś. Na końcu tomu znajdują się też zapisy trzech debat, w których grono rozmówców jest jeszcze szersze, oraz wystąpienie z konferencji w formie dialogu.

Nieprzypadkowo ani w tytule, ani w tym *Wstępie* nie pojawiło się dotąd słowo „wywiad”, pomimo że taki właśnie gatunek prezentuje większość zebranych tu tekstów. Styl wypowiedzi Księdza Profesora, jego otwartość, uważność na interlokutora – tego realnego, którym jest dziennikarz, i wirtualnego, którym jest potencjalny czytelnik, sprawia, że słowo „rozmowa” wydaje się tu bardziej stosowne. Ten termin jest też kluczem do zrozumienia, jak głosić homilię. Ksiądz Profesor wyjaśnia, że zgodnie z etymologią tej nazwy ma to być przede wszystkim rozmowa, i to rozmowa z przyjacielem, a nie wygłaszanie mowy. On sam w prezentowanych rozmowach unika patosu, wybiera prosty język i jasny przekaz. Czy tak też czyni jako kaznodzieja, wiedzą Ci, którzy mieli okazję wysłuchać głoszonych przez niego homilii choćby w kościele księży misjonarzy w Krakowie, gdzie obecnie posługuje.

Trzeba też zwrócić uwagę na różnorodność mediów, w których zebrane teksty były publikowane: są wśród nich zarówno media katolickie, jak i świeckie, konserwatywne i liberalne. Ksiądz Profesor nie ogranicza się do jednego kręgu odbiorców, nie obawia się konfrontacji z czytelnikiem krytycznie nastawionym do Kościoła. Pokazuje, że na jedną sprawę można spoglądać z różnych perspektyw, że można ze sobą pogodzić odmienne światopoglądy, jeśli szuka się punktów wspólnych, i wreszcie – jak to ujął w jednej z rozmów, że można różnie pracować w jednym Kościele dla jednej sprawy.